

TEMA BROJA: REFORMA JAVNE UPRAVE

Partnerstvo za otvorenu vlast u Hrvatskoj: bijeg s margina političkog dnevnog reda

Ivona Mendeš

Partnerstvo za otvorenu vlast (POV, OGP) međunarodna je i multilateralna inicijativa u koju se države dobrovoljno uključuju kako bi se na strukturiran način obvezale na promicanje transparentnosti, osnaživanje građana, borbu protiv korupcije i korištenje novih tehnologija za jačanje vlastitih upravljačkih kapaciteta

Partnerstvo za otvorenu vlast (POV – *Open Government Partnership*, OGP) međunarodna je i multilateralna¹ inicijativa u koju se države dobrovoljno uključuju kako bi se na strukturiran način obvezale na promicanje transparentnosti, osnaživanje građana, borbu protiv korupcije i korištenje novih tehnologija za jačanje vlastitih upravljačkih kapaciteta. Inicijativa je formalno pokrenuta u rujnu 2011. godine, kada je osam zemalja osnivačica (Brazil, Filipini, Indonezija, Južnoafrička Republika, Meksiko, Norveška, Sjedinjene Američke Države i Velika Britanija) potpisalo *Deklaraciju o otvorenoj vlasti* (OGP, 2011a) te objavilo svoje nacionalne akcijske planove. Otad su se još 62 zemlje pridružile POV-u, pri čemu je usvojeno i provedeno više od 2250 mjera za povećanje otvorenosti i odgovornosti vlasti (OGP, 2011b).

Kako bi uopće mogla sudjelovati u inicijativi, svaka članica pri pristupanju mora dokazati da je predana ideji otvorene vlasti, zadovoljavanjem minimalnih kriterija po ključnim dimenzijama, poput fiskalne transparentnosti, pristupa informacijama i slično (OGP, 2011c). Republika Hrvatska poslala je krajem kolovoza 2011. službeno pismo namjere sudjelovanja (OGP, 2011d) u Partnerstvu za otvorenu vlast i time preuzela obvezu izraditi prvi nacionalni akcijski plan te ga predstaviti ostalim državama sudionicama inicijative na godišnjem sastanku u travnju 2012. godine (Data.gov.hr, 2015a).

Svaka vlada koja pristupi inicijativi razvija vlastiti dvogodišnji akcijski plan kojim se opisuju postojeća nastojanja da se vlast otvori građanima, ali i utvrđuju područja, mjere i aktivnosti koje će postojeću praksu proširiti i ojačati, kao i uvesti sasvim nova

Ivona Mendeš, magistra znanosti iz područja javne uprave, neovisna istraživačica za *Independent Research Mechanism* (IRM) u okviru inicijative Partnerstvo za otvorenu vlast (POV). E-pošta: ivonamendes@gmail.com

područja ili metode djelovanja. Pri tome je važno naglasiti da POV potiče dijeljenje dobre prakse, ali ne i nerezonsko kopiranje identičnih rješenja među članicama, s obzirom na to da se od njih očekuje da osmišljavaju obaveze koje su u skladu s njihovim društvenim i političkim kontekstom. Ipak, sve preuzete obveze moraju biti relevantne u odnosu na vrijednosti inicijative POV, koje su opisane u temeljnim dokumentima POV-a (OGP, 2014a) i *Deklaraciji o otvorenoj vlasti*, koju je svaka članica pri pristupanju inicijativi potpisala: pristup informacijama, građanska participacija, javna odgovornost i tehnologija i inovacije u službi otvorenosti i odgovornosti.

POV se po nekoliko značajki razlikuje od sličnih inicijativa, od kojih je možda najvažnije postojanje neovisnog istraživačkog mehanizma (*Independent Research Mechanism*) (IRM 2012). Riječ je o autonomnom dijelu sustava POV-a čija je svrha provođenje postupka ocjenjivanja provedbe svakog usvojenog akcijskog plana u sredini i na kraju dvogodišnjeg ciklusa, za svaku zemlju članicu posebno. Nalazi i preporuke neovisnog izvješća služe kao polazna točka za novi dvogodišnji ciklus planiranja i provedbe mjera i aktivnosti. Izvješća koja se na temelju takvog ocjenjivanja objave pravo su vrelo podataka o zemljama članicama – o općem društvenom i političkom kontekstu, kao i o svakoj pojedinoj mjeri koja se nalazi u nacionalnim akcijskim planovima.² Osim neovisnog izvještavanja, proces provedbe akcijskog plana podrazumijeva i vladina izvješća o provedbi, koja se također objavljuju na sredini i na kraju svakog dvogodišnjeg ciklusa.

Povijest inicijative POV u Hrvatskoj

Na samim počecima POV-a u Hrvatskoj Ured predsjednika Republike Hrvatske bio je zadužen za koordinaciju nacionalnog akcijskog plana, pri čemu mu je stručnu i administrativnu podršku pružao Vladin ured za udruge (UZUVRH). Već u siječnju 2012. uspostavljen je Savjet inicijative POV (UZUVRH, 2012), izvorno s 19 članova (predstavnik državnih, lokalnih i regionalnih vlasti, organizacija civilnog društva, akademske zajednice i medija), na čelu s tadašnjim zamjenikom ministricе vanjskih i europskih poslova, Joškom Klisovićem. Zadaci Savjeta određeni su *Odlukom o osnivanju Savjeta* (Savjet inicijative POV, 2012) i odnose se na pripremu prijedloga akcijskog plana, provedbu postupka savjetovanja o prijedlogu akcijskog plana te praćenje provedbe i predlaganje izmjena i dopuna akcijskog plana Vladi.

U travnju 2012. godine Vlada je, na temelju održanih javnih savjetovanja, rasprava na sjednicama Savjeta te očitovanja tijela državne uprave koja su određena kao (su)nositelj mjera, prihvatila *Akcijski plan za provedbu inicijative POV u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2012. – 2013.* (Vlada RH, 2012), koji je sadržavao devet mjera i 33 provedbene aktivnosti, od kojih se većina odnosila na povećanje financijske transparentnosti te približavanje proračunskog procesa građanima.

Prema neovisnom *Izvješću o napretku* za razdoblje 2012. – 2013. godine (IRM, 2014), svih devet mjera bilo je relevantno u odnosu na četiri spomenute vrijednosti POV-a, osam ih je imalo umjereni ili transformativni potencijalni učinak, a sedam je bilo provedeno potpuno ili u značajnoj mjeri. Pokazalo se već u prvom pokušaju da je Hrvatska sposobna biti među

najboljima u jednom inovativnom polju javnog upravljanja i služiti kao primjer ostalim sudionicama. Nažalost, pokazalo se i da je ta činjenica većeg odjeka imala u drugim zemljama i na međunarodnom planu, nego u hrvatskim medijima, javnosti i svakodnevnom političkom diskursu.

Naime, od listopada 2014. godine Hrvatska je započela mandat kao nova članica Upravnog odbora (OGP, 2014b) inicijative Partnerstvo za otvorenu vlast (UZUVRH, 2014), što je izravan rezultat činjenice da se istaknula kao primjer dobre prakse suradnje vlade i civilnog sektora u procesu izrade i provedbe akcijskog plana. Usto je i sam *Akcijski plan* ocijenjen kao jedan od pet najboljih u inicijativi, na osnovi neovisnog *Izvješća o napretku*.

Savjet inicijative nastavio je služiti kao središnja jedinica za komunikaciju između dionika koji su se bavili provedbom i dionika koji su se orijentirali na praćenje. Naime, zemlje članice dužne su se pridržavati postupka savjetovanja za vrijeme kreiranja i provedbe svojih akcijskih planova, pri čemu je od ključnog značaja participativno uključivanje predstavnika organizacija civilnoga društva. Od svojeg prvog saziva Savjet je krajem 2014. godine narastao na 24 člana (Savjet inicijative POV, 2014), koji predstavljaju državnu, lokalnu i regionalnu razinu vlasti, organizacije civilnoga društva, akademsku zajednicu i medije. Uz stalne članove³ određene *Poslovnikom*, dio članova bira se kandidacijskim postupkom kroz Savjet za razvoj civilnoga društva kako bi se osiguralo sudjelovanje raznolikih dionika.

Treba spomenuti da je *Global Integrity* (2012) istaknuo kako su države za koje se već ranije uočilo da su poduzele značajne korake k osiguranju otvorene vlasti, očekivano izradile neke od najjačih akcijskih planova, navodeći među takvim državama i Hrvatsku (uz Brazil, Kanadu, Izrael i Moldaviju), čiji je *Akcijski plan* zadovoljio svih pet kriterija, što je još jedna potvrda njegove kvalitete.

Pokazalo se već u prvom pokušaju da je Hrvatska sposobna biti među najboljima u jednom inovativnom polju javnog upravljanja i služiti kao primjer ostalim sudionicama. Nažalost, pokazalo se i da je ta činjenica većeg odjeka imala u drugim zemljama i na međunarodnom planu, nego u hrvatskim medijima, javnosti i svakodnevnom političkom diskursu

Na krilima uglavnom uspješno provedenog prvog, novi saziv Savjeta pokrenuo je postupak i donio drugi plan – *Akcijski plan za provedbu inicijative POV u Republici Hrvatskoj za razdoblje*

2014. – 2016. (Vlada RH, 2014). Riječ je o dokumentu povećanog opsega koji sadržava 16 mjera i 46 aktivnosti, uglavnom fokusiranih na procese povećanja transparentnosti i odgovornosti u područjima poznatima po koruptivnom djelovanju i potrebi za reformom. Međutim, područja na koja se odnose su šira, a aktivnosti ambicioznije od onih predviđenih prvim planom.

Prema neovisnom *Izvešću o napretku* za razdoblje 2014. – 2015. (IRM, 2016), povezanom s provedbom *Akcijskog plana* u prvoj godini ciklusa, razina provedbe nešto je slabija nego što je bila u prvom ciklusu, pa su tako u potpunosti provedene

**Nesporno je da je snažan impuls u
otvaranju vlasti prema građanima
povećanjem pristupa informacijama,
transparentnosti i odgovornosti,
borbe protiv korupcije i sl., koji je
donio proces pristupanja Europskoj
uniji, potrebno nastaviti i sada kada
je Hrvatska članica EU-a. Inicijativa
POV u tom smislu može održati i
unaprijediti postignute standarde
otvorenosti i transparentnosti**

četiri, a u značajnoj mjeri šest od 16 mjera, dok transformativan potencijalni učinak ima samo sedam mjera. Ipak, značajne mjere, poput uvođenja e-usluga za građane, otvaranja zajedničkog portala za tijela državne uprave i sl., provedene su upravo u prvoj godini implementacije. Pritom treba navesti da je Vlada i u vlastitom izvještavanju o provedbi pokazala inovativan pristup, pa je krajem 2015. godine pokrenut i mrežni alat (Otvorena-vlada.gov.hr, 2015) kojim se olakšava praćenje provedbe mjera iz aktualnog *Akcijskog plana*.

Nešto slabija provedba može se dijelom pripisati porastu neizvjesnosti u političkom procesu u posljednjoj godini, kao i time izazvanim smanjenjem opsega provedbe sveobuhvatnih mjera u predizbornom i poslijeizbornom razdoblju. Osim toga, provedba određenih aktivnosti, koje su bile pripremljene i nalazile se pred završetkom, zaustavljena je u drugom dijelu ciklusa zbog nedostatne koordinacije i nemogućnosti postizanja dogovora u Vladi koja je sada na odlasku, zbog minimalnog zakonodavnog učinka posljednjeg saziva Sabora, kao i zbog kontroverznih poteza određenih ministara (npr. u području kulturne i obrazovne politike).

Iz istih razloga značajno kasni i proces planiranja trećeg akcijskog plana, a Savjet inicijative POV se unatoč novoimenovanom članstvu – trenutno mu predsjedava ministrica uprave, Dubravka Jurlina Alibegović – u posljednjih 12 mjeseci sastao samo jedanput. Međutim, nositelji različitih aktivnosti iz *Akcijskog plana* nastavljaju s provedbom u onoj mjeri u kojoj je to

moguće, a administrativni dio poslova oko provedbe, izvještavanja i inicijalnog savjetovanja za treći akcijski plan nastavlja obavljati UZUVRH, kao i dosada.

Učinak djelovanja inicijative u Hrvatskoj

POV je u Hrvatskoj u svojem prvom i donekle drugom ciklusu polučio dobre i značajne rezultate, dijelom zahvaljujući i jednoj vrsti sinergije događanja u različitim *policy* područjima, pri čemu su oba akcijska plana poslužila kao operativni dokumenti koji su objedinili već postojeće aktivnosti i sasvim nove inicijative. Usto su bili ojačani činjenicom da Vlada ima obavezu inicijativu redovito izvještavati o njihovoj provedbi, kao i neovisnom ocjenom stvarne razine provedbe, koja služi kao kontrolni mehanizam za cijeli proces POV-a.

Neki od značajnijih primjera učinka djelovanja inicijative POV kroz dva dosadašnja akcijska plana su:

- Usvajanje te izmjena i dopuna Zakona o pravu na pristup informacijama (NN 25/13, 85/15) i uspostava institucije Povjerenika za informiranje (Pristupinfo.hr, 2013), prema čl. 35. Zakona, kao neovisnog državnog tijela za zaštitu, praćenje i promidžbu Ustavom zajamčenog prava na pristup informacijama;
- Uspostava postupka javnog savjetovanja na središnjem portalu za savjetovanja sa zainteresiranom javnošću "e-Savjetovanja" (Savjetovanja.gov.hr, 2015), koji omogućuje jednostavan pristup svim otvorenim savjetovanjima na jednome mjestu, lakše komentiranje odredbi nacrtu propisa te općenito pridonosi kvalitetnijoj suradnji s građanima i svim zainteresiranim društvenim skupina u procesu oblikovanja javnih politika (Vlada RH, 2016);
- Uspostava sustava "e-Građani" (Pretinac.gov.hr 2015) s početnih 14 e-usluga dostupnih građanima putem sustava, uz rastući broj servisa. Upravo je za ovaj sustav Hrvatska nagrađena u okviru natjecanja *Open Government Awards* (OGP, 2015) kao jedan od četiri regionalna pobjednika, odnosno kao najbolja europska država u području inovacija u pružanju javnih usluga;
- Uspostava Središnjeg državnog portala (Vlada.gov.hr, 2015) za sva tijela državne uprave, čiji je cilj da se na jednome mjestu, nedvosmisleno, jednostavno i moderno predstave struktura, funkcija i uloga svih tijela državne uprave;
- Uspostava centralnog repozitorija podataka (Data.gov.hr, 2015b) na kojem se objavljuju dostupni skupovi podataka (na početku iznad 100, no broj kontinuirano raste) koje prikupljaju tijela državne uprave, podijeljeni u razne teme poput društvenih pitanja, financija, obrazovanja, znanosti, u brojnim formatima (XLS, HTML, CSV...) koji su slobodno dostupni zainteresiranoj javnosti za daljnju uporabu (*open data*, *metadata* itd.);
- Održavanje Ljetne akademije otvorenih podataka, počevši s 2015. godinom (Academy.codeforcroatia.org, 2015), u kojoj se educiraju mladi u području transparentnosti i otvorenosti kroz otvorene podatke, osobito podatke lokalne samouprave, i koja omogućuje umrežavanje i susret s domaćim i stranim stručnjacima u po-

družju otvorenih podataka, radi komercijalne uporabe podataka javne uprave. Akademija će se 2016. godine održati u Puli (Academy.codeforcroatia.org, 2016).

Ove pozitivne iskorake prepoznala je i šira javnost, ali se rijetko percipira da su oni proizašli iz platforme POV-a, na čijoj je vidljivosti potrebno više raditi. Naime, upravo se o činjenici da su pozitivni primjeri proistekli iz inicijative i njezina vrlo strukturiranog djelovanja (kroz POV-ove vrijednosti, ciklus planiranja i provedbe akcijskog plana, praćenje i evaluaciju, vanjsko vrednovanje, usporedbu s drugim članicama u međunarodnoj areni i sl.) vrlo malo pričalo izvan kruga tijela zaduženih za provedbu, organizacija civilnoga društva koje su sudjelovale u Savjetu inicijative i pokojeg entuzijasta zainteresiranog za područje otvorene vlasti. Može se čak tvrditi i unatoč velikom trudu koji je u to uložen, npr. u nekoliko procesa javnog savjetovanja, na radnim sastancima, konferencijama na visokoj razini⁴ i sl.

Dakako, postoje i negativne strane procesa izrade i provedbe obaju akcijskih planova: čest izbor aktivnosti ograničenog dosega (npr. izrada analiza, izmjene i dopune zakona i sl.), neodgovarajući izbor aktivnosti, nositelja, pokazatelja i sl. u odnosu na cilj, opadanje broja transformativnih aktivnosti u dva ciklusa planiranja, sve veći broj aktivnosti koje se nastavljaju na postojeće u odnosu na inovativne mjere, veliki naglasak na tijelima izvršne vlasti kao nositeljima aktivnosti i manjak uključenosti drugih grana (osobito zakonodavne, primjerice kroz saborske odbore) i razina vlasti (lokalna i regionalna) itd. U sljedećim ciklusima akcijskog planiranja trebalo bi voditi računa i o uklanjanju takvih, već detektiranih nedostataka.

Nesporno je da je snažan impuls u otvaranju vlasti prema građanima povećanjem pristupa informacijama, transparentnosti i odgovornosti, borbe protiv korupcije i sl., koji je donio proces pristupanja Europskoj uniji, potrebno nastaviti i sada kada je Hrvatska članica EU-a. Inicijativa POV u tom smislu može održati i unaprijediti postignute standarde otvorenosti i transparentnosti.

Osim toga, pokazalo se i da je ovaj proces održiv i u trenucima kada nedostaje političke volje i fokusa za promjenama, jer *Aksijski plan* koji je usvojila Vlada osigurava strateški pristup, barem u srednjoročnom razdoblju, kao i polugu u političkim pregovorima oko određenih kontroverznih *policy* pitanja. Upravo je to dokaz svrsishodnosti i učinkovitosti djelovanja inicijative Partnerstvo za otvorenu vlast, čiji bi prethodni zamah i pozitivne učinke svaka buduća vlada mogla prepoznati istovremeno kao koristan alat za provedbu stvarnih reformi i mogućnost za postizanje "lakih bodova".

Bilješke

- 1 Rad inicijative POV podupire sedam institucija: Svjetska banka, ECLAC, OAS, IDB, ADB, OECD, UNDP. Detalji dostupni na: <http://www.opengovpartnership.org/who-we-are/multilateral-organizations>.
- 2 IRM redovito objavljuje svako neovisno izvješće, provodi javnu raspravu o njima, ali i objedinjuje, analizira i objavljuje podatke dobivene u postupku izvještavanja, od kojih je najvažniji i najkorisniji OGP Explorer: <http://www.opengovpartnership.org/explorer/all-data.html>.

3 Sljedeće organizacije imaju stalne predstavnike u Savjetu inicijative POV: Hrvatska zajednica županija, Udruga gradova i Udruga općina u Republici Hrvatskoj, Institut za javne financije, Institut za javnu upravu, Forum za slobodu odgoja, GONG, HrOpen, Mreža mladih Hrvatske, Hrvatska udruga poslodavaca i Hrvatsko novinarsko društvo.

4 Dana 23. travnja 2014. godine održana je konferencija "Otvorena Hrvatska", na kojoj su sudjelovali Ivo Josipović, predsjednik Republike Hrvatske, Željko Jovanović, ministar znanosti obrazovanja i sporta, i Joško Klisović, zamjenik ministrice vanjskih i europskih poslova i predsjednik Savjeta Vlade RH za Partnerstvo za otvorenu vlast. Detalji dostupni na: <https://udruga.gov.hr/vijesti/odrzana-konferencija-otvorena-hrvatska/2484>.

Literatura

- Academy.codeforcroatia.org (2015). Open Data Youth Camp – an OGP Event in Rovinj, Croatia. <http://academy.codeforcroatia.org/> (pristupljeno 20. srpnja 2016.)
- Academy.codeforcroatia.org (2016). Open Youth Academy 2016. Event in Istria, Croatia. <http://academy.codeforcroatia.org/2015/> (pristupljeno 20. srpnja 2016.)
- Data.gov.hr (2015a). Otvoreni podaci u Republici Hrvatskoj: kronologija. <https://data.gov.hr/otvoreni-podaci-u-republici-hrvatskoj-kronologija> (pristupljeno 20. srpnja 2016.)
- Data.gov.hr (2015b). Što je Portal otvorenih podataka Republike Hrvatske? <http://data.gov.hr/o-portalu-cijeli> (pristupljeno 20. srpnja 2016.)
- Global Integrity (2012). Assessing OGP Action Plans. <http://www.globalintegrity.org/2012/06/ogp-action-plan-assessments/> (pristupljeno 20. srpnja 2016.)
- Hrvatski sabor (2013). Zakon o pravu na pristup informacijama. *Narodne novine*. 25. http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2013_02_25_403.html (pristupljeno 18. srpnja 2016.)
- Hrvatski sabor (2015). Zakon o pravu na pristup informacijama. *Narodne novine*. 85. http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_08_85_1649.html (pristupljeno 18. srpnja 2016.)
- Independent Reporting Mechanism (2012). About. <http://www.opengovpartnership.org/irm/irm-reports> (pristupljeno 18. srpnja 2016.)
- Independent Reporting Mechanism (2014). Progress Report: Croatia 2012. – 2013. <http://www.opengovpartnership.org/country/croatia/irm> (pristupljeno 18. srpnja 2016.)
- Independent Reporting Mechanism (2016). Progress Report: Croatia 2014. – 2015. http://www.opengovpartnership.org/sites/default/files/Croatia_2nd%20IRM%20Report_pub%20comm_ENG.pdf (pristupljeno 19. srpnja 2016.)
- Open Government Partnership (2011a). Open Government Declaration. <http://www.opengovpartnership.org/about/open-government-declaration> (pristupljeno 18. srpnja 2016.)
- Open Government Partnership (2011b). About. <http://www.opengovpartnership.org/about> (pristupljeno 18. srpnja 2016.)
- Open Government Partnership (2011c). Eligibility Criteria. <http://www.opengovpartnership.org/how-it-works/eligibility-criteria> (pristupljeno 18. srpnja 2016.)

- Open Government Partnership (2011d). Country: Croatia. <http://www.opengovpartnership.org/country/croatia> (pristupljeno 18. srpnja 2016.)
- Open Government Partnership (2014a). Articles of Governance. <http://www.opengovpartnership.org/Articles> (pristupljeno 18. srpnja 2016.)
- Open Government Partnership (2014b). OGP Steering Committee. <http://www.opengovpartnership.org/ogp-steering-committee/membership> (pristupljeno 19. srpnja 2016.)
- Open Government Partnership (2015). Open Government Awards. <https://www.opengovawards.org/2015results> (pristupljeno 20. srpnja 2016.)
- Otvorenavlada.gov.hr (2015). Status Akcijskog plana za 2014. – 2016. POV RH. <http://otvorenavlada.gov.hr/> (pristupljeno 20. srpnja 2016.)
- Pretinac.gov.hr (2015). e-Građani. <https://pretinac.gov.hr> (pristupljeno 20. srpnja 2016.)
- Pristupinfo.hr (2013). Povjerenik za informiranje. <http://www.pristupinfo.hr/> (pristupljeno 19. srpnja 2016.)
- Savjet inicijative Partnerstvo za otvorenu vlast (2012). Odluka o osnivanju Savjeta inicijative POV. <https://udruge.gov.hr/UserDocImages/userfiles/file/Odluka%20POV.pdf> (pristupljeno 20. srpnja 2016.)
- Savjet inicijative Partnerstvo za otvorenu vlast (2014). Zapisnik s 1. sjednice Savjeta inicijative POV održane 16. prosinca 2014. godine. <https://udruge.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/Zapisnik%20-%201.%20sjednica%20Savjeta%20inicijative%20Partnerstvo%20za%20otvorenu%20vlast%20-%202.%20mandat.pdf> (pristupljeno 20. srpnja 2016.)
- Savjetovanja.gov.hr (2015). e-Savjetovanja. <https://savjetovanja.gov.hr/> (pristupljeno 19. srpnja 2016.)
- Vlada Republike Hrvatske (2012). Akcijski plan za provedbu inicijative Partnerstvo za otvorenu vlast u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2012. – 2013. https://udruge.gov.hr/UserDocImages/UserFiles/File/Akcijski%20plan-Partnerstvo%20za%20otvorenu%20vlast-5_4_2012_.pdf (pristupljeno 18. srpnja 2016.)
- Vlada Republike Hrvatske (2014). Akcijski plan za provedbu inicijative Partnerstvo za otvorenu vlast u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2014. – 2016. <https://udruge.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/Akcijski%20plan-POV-8-7-2014-final.pdf> (pristupljeno 19. srpnja 2016.)
- Vlada Republike Hrvatske (2016). Izvješće o provedbi savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata u 2015. godini. <https://savjetovanja.gov.hr/UserDocImages/dokumenti/Izvje%C5%A1%C4%87e%20o%20provedbi%20savjetovanja%202016.pdf> (pristupljeno 19. srpnja 2016.)
- Vlada.gov.hr (2015). O Središnjem državnom portalu. <https://vlada.gov.hr/sredisnji-drzavni-portal/203> (pristupljeno 19. srpnja 2016.)
- Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske (2012). Savjet inicijative POV. <https://udruge.gov.hr/istaknute-teme/partnerstvo-za-otvorenu-vlast-271/savjet-inicijative-partnerstvo-za-otvorenu-vlast/289> (pristupljeno 19. srpnja 2016.)
- Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske (2014). Hrvatska u Upravnom odboru POV-a. <https://udruge.gov.hr/vijesti/hrvatska-u-upravnom-odboru-partnerstva-za-otvorenu-vlast/2664> (pristupljeno 19. srpnja 2016.) ■